"إلا" و "لا"

İsmini nasb, haberini ref edenlerden

Yusuf İslam Dağdelen

"لا" لِنَفْيِ الجِنْسِ

➤ Cinsi nefyeden لا 'nın amel edebilmesi için şu şartlar gerekir:

1.) İsminin Nekira Olması
2.) Nekira İsmin Muzaf veya Şibhi Muzaf Olması
3.) İsmine Bitişik Olması

➤ لَا غُلَامَ رَجُلٍ جَالِسٌ عِنْدَنَا

لا 'nın ismi (nekira-muzaf)

Cinsi nefyeden لا 'nın amel edebilmesi için zikredilen üç şarttan;

➢ İsminin nekira olması ve ismine bitişik olması, لا 'nın amel etmesinin şartıdır. Bu iki şarttan biri bulunmazsa, yani لا 'nın ismi marife olur veya ismi ile arasına bir şey girerse, لا 'nın amelinin ilgası ve لا 'nın tekrarı vacip olur.

➤ لا محمدٌ زارَنِي لا بكْرٌ

ameli ilğa olup, لا tekrar etti. — marife

➤ لا في الدار رجلٌ ولا إمرأةٌ

ameli ilğa olup, لا tekrar etti. — fasıla

➢ İsminin muzaf veya şibhi muzaf olması ise, لا 'nın lafzen veya takdiren amel etmesinin şartıdır. Bu şartın bulunmaması durumunda, yani isminin müfred olması durumunda bu nekira isim, kendisi ile mensub olduğu alamet üzere mebni olup, لا 'nın ismi olarak mahallen mensub olur.

➤ لا رجلَ في الدارِ

ismi-müfred
fetha üzere mebni (mahallen mensub)

"إلا" في المُسْتَثْنَى المُنْقَطِعِ

➤ Müstesnta-ı münkatı'da amel eden amil إلا kelimesidir. Müstesna-ı muttasılda amel eden amil ise إلا kelimesi değil kendisinden önceki fiil veya şibih fiildir.

➤ Müstesna, müstesna minh'in fertlerinden değilse o müstesnaya "müstesna-ı munkatı" denir.

➤ Müstesna-ı münkatıda gelen إلا kelimesinin amil oluşu, hururfu müşebbehe bil fiilden olan لَكِنَّ manasında bir kelime olduğu içindir.

➤ Müstesna-ı munkatı'da vaki olan إلا kelimesinin haberi ekseriyetle zikredilmez, takdir edilir.

➤ Müstesna-ı munkatı'da vaki olan إلا 'nın takdir edilen mahzuf haberi kendisinden önce gelen fiilin zıddıdır.

➤ جَائَنِي القَوْمُ إِلَّا حِمَارًا / لَكِنَّ حِمَارًا لَمْ يَجِئْ

müstesna-ı münkatı (ismi) — ismi — mahzuf haberi

haberi ise mahzuf